Ը. ՏԱՐԻ ՇԱԲԱԹ 12 ՄԱՐՏ 1905 ԹԻՒ 696

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պուլկարիոյ համար
տարեկան 12 ֆր.
վեցամսեայ 6 »
Արտասահմանի
համար տարեկան 15 »
վեցամսեայ 8 »
Ամերիկայի համար
տարեկան 3 տլր.
վեցամսեայ 1.50 »

Ծանուցման տողը առաջին երեսին համար 40 ս. իսկ վերջին երեսին համար 20 սանթիմ է. երկրին աւելի անգամներու համար 20 0/0 զեղչ կըլլայ։

Վառնայի համար ձեռքէ 10 սանթիմ

ՇԱՐԺՈՒՄ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

Նամակ եւ դրամ ղրկել խմբագրութեան հասցէին

Редакция на вѣстникъ
„Шаржумъ"
Варна

Redaction du journal
„Charjoum"
(Bulgarie) Varna

Պուլկարիոյ համար ձեռքէ
15 ՍԱՆԹԻՄ

Արտասահմանի համար ձեռքէ
20 ՍԱՆԹԻՄ

Գրութիւնք ետ չեն տրուիր

«ՇԱՐԺՈՒՄ» Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՐՈՒՈՂԸ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ ՊԷՏՔ Է ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԷ

ԲԱԳՈՒԻ ԱՐԻՒՆԱՀԵՂ ԱՆՔԵՐԸ

—()○()—

Գ.

(Թիֆլիզի մեր թղթակցէն)

Ամբողջ հինգ օր տեւելուց յետոյ, կոտորածներն ու կողոպուտը դադարեցին Բագւում։ Ի՞նչ է ներկայացնում այժմ այդ եղերական դրամայի վայրը... Այժմ նրա վրայ միայն կարելի է լալ. լալ հազարաւոր անմեղ նահատակների կեանքը, որոնք չընչին բացառութեամբ, բոլորն էլ երիտասարդ ու պատանիներ են։ Լալ անտուն-անտէր մնացած բազմաթիւ որբերին, լալ որդեկորոյս դժբաղդ ծնողներին, լալ այրիացած, անմխիթար կանանց եւ սէրը կորցրած բազմաթիւ օրիորդներին. լալ երեկուայ հարուստ, իսկ այսօրուայ ողորմութեան կարօտին եւ ողբալ մոխրակոյտերը երեկուայ պալատներին. եւ վերջապէս լալ արբապղծուած աշխատանքի վայրը, ուր գործուեց անքաւելի յանցանքը... Ո՛հ, միթէ այդ բոլորն արել է երեկուայ խաղաղ աշխատող ժողովուրդը... ո՞վ խմացրեց նրան այդպիսի սարսափելի թոյն... Թող Աստուած դատէ. գուցէ նա իր անսահման ներողամտութեամբ ներելու մի հնար գտնէ ռուս կառավարութեանը, որն իր զզուելի գոյութիւնը պահպանելու համար, խաղաց այդ խայտառակ խաղը...

Այդ խայտառակութիւնը կատարեալ է դառնում կառավարական պաշտօնեաների—մարդկութեան այդ տականքների—զարշելի խեղկատակութեամբ։ Հրէշագործ Նակաշիձէն, այդ խայտառակութիւնը խաղալուց յետոյ, այժմ կամենում է, թէ պէտք է գտնել յանցաւորներին եւ պատժել նրանց. ոստիկանապետը արդարանում է, տպելով լրագրում նամակ. սակայն խեղդում են այդ նոյն լրագրին չը թողլ տալով որ նա պատասխանէ այդ արդարացումներին եւ կամառոցներին։

Այժմ, աւելի քան երբ, յայտնի է դառնում, որ Բագուի արիւնահեղութիւնը ռուս կառավարութեան եռանդուն ջանքերի անմիջական արդիւնք էր. լրագիրները ամեն օր հրատարակում են բազմաթիւ ականատեսների ցուցումները, որոնք միաբան, բազմաթիւ փաստերով նոյնն են ապացուցանում. այդ բոլորը և թէ բաւական չեն թող առաջ գայ ամենից խոշոր փաստը. Ռուս միապետութիւնը դողում է իր գահի վրայ. Նրա իշխանութիւնը խախտուած է երկրի ամէն մասերում. Կովկասն էլ որպէս լայնածաւալ Ռուսաստանի մէկ ծայրը, հանգիստ չէ։ Բանւորական շարժումը ահագին չափեր է ընդունել, բոլոր քաղաքներում. Գուրիայում (Վրաստան) այժմ կատարեալ ապստամբութիւն է տիրում. կանոնաւոր պատերազմ է տեղացիների եւ ռուս կառավարութեան մէջ. գործի են դրել և՛ւ թնդանօթներ։ Այն միտքը, որ Կովկասի ազգութիւնների համերաշխութիւնը, երկրի մէջ կառաջացնէ անյաղթելի ապստամբութիւն եւ ընդմիշտ կը զրկէ Ռուսաստանին Կովկասի տիրապետութիւնից, հանգիստ չէ տալիս կառավարութեանը եւ ահա նա, որպէսզի ազատէ այդ վտանգից, ձգտում է արիւնի անհաշտ թշնամութիւն առաջ բերել այդ ազգութիւնների մէջ եւ որի արդիւնքն էր Բագուի դէպքը։ Այդպէսով կառավարութիւնը հասնում է իր այդ նպատակին, զուգնթացաբար առաջ տանելով եւ մի ուրիշ աւելի կարեւոր նպատակ, այն է փոխել ժողովրդական շարժման ուղղութիւնը։ Դրանով նա տալիս է ժողովրդի ձեռքը մի զբաղմունք, որով նա զօրեղ կերպով չի հակւում սօցիալիզմին եւ առաջ տանում հակակառավարչական շարժումը. տուժում է սօցիալական շարժումը՝ յօգուտ միապետութեան շահերի եւ ազգայնական թշնամութեան. այդ քաղաքականութեան հետեւանքն էին Քիշնեւի, Գոմէլի եւ վերջին օրերս Ժիտոմիրի հրէական ջարդերը։

Այդ նպատակներով որոգայթներ են լարուած մեր երկրի ամէն մասերում. տեսակ-տեսակ տարաձայնութիւններ միշտ յուզում են մեր երկրի ժողովուրդը։ Ոստիկանութեան գործակալները լուր են տարածում այժմ, իբրեւ թէ հայերը միացած վրացիներին, պիտի կոտորեն բոլոր ռուսներին եւ յորդորում են վերջիններին զգոյշ եւ պատրաստ լինել։ Հեռագիր կար, որ Բագուից վերջին չորս օրուայ ընթացքում մեկնել են 1000ից աւել ռուս բանւորներ, վախենալով կոտորուելուց։ Չը նայած մեր հասարակութեան գիտակից մասի եռանդուն ջանքերին պահպանելու համերաշխութիւն ազգերի մէջ եւ ժողովրդի եղբայրական արտայայտութիւններին, այնու ամենայնիւ մեր սիրտը չի հանգստանում. մենք սրտի դողով սպասում ենք, որ ծագած հրդեհը կը տարածուէ մեր երկրի ամէն մասերում։ Հեռագիրը Երեւանից լուր բերեց, որ այնտեղ կիրակի փետրվարի 20ին մի խումբ զինուած թուրքեր, օգտուելով երկու թուրքերի մասնաւոր վէճի հանած աղմուկից, յանկարծ յարձակւեցին հայերի վրայ, որի հետեւանքն եղաւ հայերից 3 սպանուածներ, 7 վիրաւորներ իսկ թուրքերից 1 սպանուած եւ մի քանի վիրաւորներ. հետեւեալ օրը նոյնը կրկնւում է. այս անգամ թուրքերից սպանւում եւ վիրաւորւում են շատեր. հայերը տիրում են փողոցներին, առանց կարգը խանգարելու. Նրանք սպանում են միայն յարձակւող գործող թուրքերին։ Հաստատ հաւատացած ենք, որ եթէ Երեւանում հայերը պատրաստուած դիմադրութիւն ցոյց չը տային, Բագուի հայերի օրին կը հասնէին։ Մի սպայ որ դուրս է եկել կարգ պահպանելու համար, գնդակահարել է մի հայի։ Ակնյայտնի իրողութիւն է, որ թուրք ժողովուրդը երբէք յարձակւելու տրամադրութիւն չունի. այդ փոքրիկ դէպքերը, որոնք հասարակութեան մէջ բռնկուելու տրամադրութիւն են առաջացնում պարզապէս կառավարութեան որոգայթներ են. յարձակման նշան տուող այդ խմբերը ոստիկանութեան գործակալներ եւ նրանցից վարձուած սրիկաներ են։ Սպասենք...

Հիմա, երբ Բագւում կոտորածը դադարել է, մի հարց. Ի՞նչ չափ ոչխարային միամտութիւն ունէր մեր ժողովուրդը, որ օրեր առաջ զգում էր արեան հոտը և չէր պատրաստւում ինքնապաշտպանութեան համար։ Չի կարելի չմեղադրել տեղական մեր կոմիտէտին, որ այնքան արթուն չի եղել՝ տեսնելու իր շուրջը կատարուածը և ըստ հարկին զգուշացնելու հասարակութիւնը, նաեւ միջոցներ ձեռք առնել գալիք աղէտների առաջն առնելու համար։ Կատարուածը կատարուեց արդէն. Գէթ օգտուենք մեր անցեալ սխալից. Միայն զինուած և արթուն լինելը կը փրկէ մեզ Բագւի նման ոչխարային կոտորած տալուց. Փողոցային մի սինլքոր ամբոխի առջեւից, որի ձեռքը պատահաբար զէնք էր ընկել, հայ ժողովուրդը փախչում էր կատուի պէս կոտորւում էր ոչխարի պէս։ Միթէ՞ ամօթից գետինն անցնելու չէ։ Մի քանի սրտոտներ էին հարկաւոր միայն, ամեն տեղ այդ ամբոխը տերեւի նման ցրիւ տալու և այդ չէր անում Բագւեցի հայը։ Նա փախչում էր. պահւում էր տակառներում, թողնելով որ այդ անեն մեր յեղափոխական զինուորները. մեր յեղափոխականը այդ կանէր, բայց դրանից առաջ պէտք է անէր ինքը Բագւեցի հայը։ Ճիշդ է Բագւում աւելի թուրքեր սպանուեցին, քան հայեր, բայց այդ պատիւը Բագւեցի հային չէ, այլ մեր յեղափոխական զինուորին. Ժամանակ է որ մեր ժողովուրդը մոռանայ փախչելու սովորութիւնը։

Այլեւս յաւիտենական անէծքի վայր է Բագուն... Եւ փախչում են նրանից իր հարազատ բնակիչները. փախչում են իբրեւ մի անէծքի բոյնից. ապահով դասի հետ փախչում է եւ աշխատող, բանւոր երիտասարդութիւնը. փախչում է նա, ով փոքր ինչ հնարաւորութիւն է ունենում. Մի քանի օրուայ ընթացքում դուրս են եկել Բագուից 10 հազարից աւելի անձինք. դա մի սոսկալի սպառնալիք է Բագուի պէս արդիւնաբերական կենտրոնին. Բագուն Կովկասի անտեսական սիրտն է համարւում. ուրեմն նրա անկումով ընկնում է ամբողջ Կովկասի տնտեսութիւնը. Արդիւնաբերութիւնը շատ գործարաններում կանգ է առել. Բալախանում այլեւս աշխատող բազուկ չկայ. և շուտ չի վերականգնուի հասարակական կարգն ու հանգստութիւնը Բագւում. այնտեղ կեանքը շուտ չի մտնի իր բնական ֆազիսի մէջ. իսկ ինչ միջոցներ է ձեռք առնում կառավարութիւնը... Կովկասը յայտարարուեց փոխարքայութիւն. առաջին փոխարքան նշանակուեց կոմս Վարանցով-Դաշկով. Բագւում հաստատուեց Գեներալ Նահանգապետութիւն և այդ պաշտօնը յանձնեցին իշխան Ամիլախվարիին. Բագուն իր ամբողջ նահանգներով յայտարարուեց պատերազմական դրութեան մէջ, մի բան, որին մտքի չափ անգամ պէտք չունէր Բագուն։ Բայց երեւի պատերազմական դրութիւն կը յայտարարուի ամբողջ Կովկասում։ Արդէն Վլադիկավկասի ամբողջ երկաթուղային գծի վրայ պատերազմական դրութիւն է տիրում. Խեղճ մեր Կովկաս, տես ինչ վայրենիների կամայականութեան է յանձնուած քո ճակատագիրը. Աւա՜ղ հազար ափսո՜ս... Մեր այս գեղեցիկ երկիրը դարձրել են ոճիրների և անէծքի վայր և թոյլ չեն տալիս զէթ հանգիստ ապրել նրա գեղեցկութեան մէջ. ռուս կառավարութիւնը, եթէ իրօք նա կառավարութիւն է և ոչ մի քանի չինովնիկ մինիստրների, կատուի ահը վրաներից ընկած մկների անվերջ շահատակութիւններ. Թող մտածէ, թէ ինչ է անում ինքը, թէ այդ զզուելի ոճիրով ինչքան մօտեցնում է իր անկումը։

Բագուն կրեց այդ ծանր հարուածը կուլ տուեց իր գլխին խաղացուած այդ խայտառակ օյինը։ Ամենագլխաւոր հարցը՝ ինչ կանէ նա այժմ, այ-

ժամ երբ նրա առաջ դրուած է մի ծանր պարտականութիւն, որից պատուով դուրս գալը պարտաւորիչ է. քաջութիւն կունենա՞յ նա հրապարակ քաշել յայտնի յանցաւորին, թէ վախկոտութեամբ կը թողնէ, որ այդ հրաշալի ոճիր գործողը, իր աչքի առաջ միևնոյն լրբութեամբ, անպատիժ շարունակէ իր զզուելի գործունէութիւնը.. Ռուսաստանի պէս մի բարբարոս պետութեան մէջ, ուր օրէնքն ու արդարութիւնը ամեն րոպէ լիրբ անպատկառութեամբ ոտքի տակ են տալիս, ու կոպիտ խաւար ոյժը տիրում է իր ամբողջ փառահեղութեամբ անշուշտ օրինական ճանապարհով անհնարին կը լինէր երեւան հանել և պատժել եղեռնագործներին, դա կը կը նշանակէր կառավարութեանը հարկադրել, որ ինքն իրան պատժէ. Բայց դրանով Բագւի հայութիւնը չը պէտք է արդարանայ. նա ինքը պէտք է լինի իր դատաւորը և իր ձեռքով արժանի պատիժը տայ յանցաւորներին. իսկ թէ դա ինչպէ՞ս, դրա համար միջոցներ չատ կան. ուր պետութիւնն ինքը չի պաշտպանում արդարութիւնը, այնտեղ անհրաժեշտօրէն պիտի գործադրուի Լինչի օրէնքը...

Պէտք էր քննութիւն կատարուածի մասին և դրա համար առաջինը կանչեց ինքը, կառավարութիւնը. բայց ինչպէս կազմուեց մի յանձնաժողով Գեներալ Ամիլախվարիի նախագահութեամբ, հէնց առաջին օրից դա ցոյց տուեց իր գոյնը, այն ինչ որ սպասւում էր... Յիշեցէք Քիշնևի հրէական ջարդերի համար նշանակուած քննութիւնը... յանձնաժողովի մէջ մեծ տեղ են բռնում կառավարական չինովնիկ դատաւորները և ուրիշ վարչականներ. ինքը նախագահ իշխան Ամիլախվարին, զզուելի կամայականութեամբ ճնշում է գործ դնում յանձնաժողովի մի քանի անդամների վրայ, որոնք ճիգեր են գործ դընում արդարութիւնն ու յանձանքը երեւան հանելու. արդէն Բագւի ամբողջ եղերական դրաման բնորոշում են "մի շարք սպանութիւններ» խօսքով. յայտարարում են որ կատարուածի «ընդհանուր պատճառների» մասին խօսք չպէտք է լինի. դրա պատճառները պէտք է փնտռել տեղական նեղ շրջաններում և հէնց առաջին նիստում մեղադրանքներ են բացւում... Ո՞ւմ դէմ... հայկական կոմիտէի... Արդեօք այդ բոլորից յետոյ հնարաւո՞ր է սառնասրտութիւն պահպանել. դրա համար հարկաւոր է որ մեր սրտերը սառուցից կերտուած լինին այդ նիստում հայոց կողմը պաշտպանողներն են պ. պ. Ղուկասեան, Թագիանոսեան, Վեզիրով (Թուրք և Վաչեան: Մամուլի ներկայացուցիչները հրաժարուել են ներկայ գտնուիլ, չատ լաւ գիտնալով թէ ինչ է լինելու այդ ժողովը: Ներկայ է միայն «Կավկազ» պաշտօնական թերթի չովինիզմով ներշնչուած թղթակիցը, որի հաղորդագրութիւններն են արտատպւում լրագիրներում: պ. Վաչեան յայտարարում է որ հայ յեղափոխական կոմիտէի դէմքն է՝ հըրնարաւորութիւն տալ Թուրքահայերին մարդավարի ապրել. նա ոչինչ չունի ռուս կառավարութեան դէմ, թէ նա ազգերի եղբայրութեան պաշտպան է. պատասխանում են՝ որ հայկական կոմիտէը, ոչ թէ եղբայրասէր, այլ եղբայրասպան կոմիտէ է և ասում են, որ խմբական կռուածներ առաջացնելու պատճառներից մէկն էլ այդ կոմիտէի անդամներից մէկի, որ սպանուել էր Թուրքի ձեռքով, դէմօնստրատիվ, փառաւոր թաղումն էր. Ընթերցող, եթէ դուք մօտաւոր մի գաղափար ունէք Բագւի այդ անցքի մասին, հիմա երեւակայեցէք, թէ անարդարութիւնը ինչ հրէշաւորութեան է հասցըրուած ռուսական դժողքում. Սակայն ինչու երկարացնել, այդ քննութիւնների մասին առանձին յօդուած կը գրեմ, եթէ կարողացայ գրել... Այժմ սպասենք տեսնել թէ ո՞վ կը նստի մեղադրեալի նստարանի վրայ. Բագւի հայութի՞ւնը, որ կրեց այդ ողբալի դրամագօմէդիան, իր ամբողջ արհաւիրքներով, թէ Բագւի ադմինիստրացիան, որ այդ յանցագործութեան միակ հեղինակն է...

Խե՛ղճ հայ, խե՛ղճ հայեր...

ՖԱԼԱԴ

Թիֆլիս, 21 փետր.

ԺՈՐԺ ԳԼԵՄԱՆՍՕ ԵՒ ՃԱՐՈՆԻԱ

Հռչակաւոր հռետոր և քաղաքական այս գործիչը «Լ'օրօր» թերթին մէջ յօդուած մը գրած է Ճաբոնիայի մասին, որուն մէջ հետեւեալը կսէ.—«Ասիական ազգ մը իբրև առաջնակարգ ուժ պիտի պիտի մնայ քաղաքակիրթ կոչուած պետութեանց խմբի մէջ: Ատոր հետեւանքները անթիւելի են. Ճաբոնի երեւումովը ուժերու հաւասարակշռութեան վերաբերեալ առաջ բերած փոփոխութիւնները կստեղծեն բոլորովին նոր կացութիւն մը և մենք պարտաւոր ենք զայն հաշուի առնել.

Այս առաջինն է.

Ատկէ վերջը չը պիտի բացասենք որ երկւորեակ նիզակակցութեան պատերազմական նշանակութիւնը բոլորովին կը նսեմանայ ի վնաս Ֆրանսայի: Մեր արտաքին գործոց նախարար Տէլկասէն ինչքան կուզէ կրնայ ըսել թէ այժմս ամէն ժամանակէ աւելի անհրաժեշտ է Ռուսիոյ դաշնակցութիւնը. ես իմ կողմէս չեմ ուզեր անոր ոչնչացումը, բայց չենք կրնար չը նկատել որ եթէ վաղը Ֆրանսան պէտքը ունենայ այդ դաշնակցութեան. մեր դաշնակիցը մեզի համար բան մը չը պիտի կրնայ ընել.

Երկեակ դաշնակցութիւնը պիտի չշարունակէ գոյութիւն ունենալ, ի հարկէ, բայց միայն թուղթի վրայ: Իրապէս ան պիտի մընայ միայն յիշատակ մը ոչ միատեսակ քաղցր երկու կողմին համար ալ.

Այս նոր կացութեան հանդէպ Ֆրանսան նոր ձեւերով պիտի գործէ, պիտի ըսէի ես, եթէ չը վախնայի թէ կը խորտակեմ մեր մեծ դիւանագէտներու հանդըրտութիւնը որոնց կոյր լաւատեսութիւնը այնքան փորձութիւններու հանդիպեցաւ Մանչուրիոյ մէջ:

ՎՏԱՆԳ ԹԷ ՑՆՈՐՔ

II

Մեր նախորդ յօդուածին մէջ ցոյց տուինք պատճառները, որով ցէնզ պահանջող օրէնքը մինչեւ ցարդ անգործադրելի մնացած է.

Երբ մենք հարցը կը դնենք իր բնական հողին վրայ, այն ատեն խնդիրը կը պարզուի. Անոր իսկական ու ճշմարիտ լուծումը գտնելու համար, բաւական է միայն վերաքննութիւն մը ընել յիշեալ օրէնքին և մասնաւոր վարժարաններու պայմաններուն միջեւ գտնուած յարաբերութեանց վրայ. Եթէ այս յարաբերութիւնները մնացած են անփոփոխ՝ նոյն վիճակի մէջ՝ ինչպէս 10 տարի առաջ, այն ատեն վտանգը գոյութիւն չունի ոչ ներկային, ոչ ալ մօտակայ ապագային մէջ.

Եւ յիրաւի ի՞նչ էին օրէնքին չը գործադրուելուն պատճառները մինչեւ ցարդ, եթէ ոչ օրէնքէն կանխատեսուած ցէնզը գոհացնող ուսուցիչներու պակասութիւնը.

Եւ այսօր՝ ճիշդ տասը տարի վերջ ունի՞նք բաւական թուով ցէնզը գոհացնող ուսուցիչներ. Ունի՞ն նաեւ տաճիկները և յոյները. Ոչ.

Եթէ այս խստութիւնները օրէնքին գրուած օրէն ի վեր գործադրուէին, թերեւս մենք աւելի պատրաստուած կըլլայինք. Մինչեւ երեք տարի առաջ օրէնքը մնացած էր մեռեալ տառ:

Ա. ԱՄՖԻՏԵԱՏՐՈՎ

ՎԻԿՏՕՐԻԱ ՊԱՎԼՕՎՆԱ

(Տօնախմբութիւն)

—)o(—

(Գրագէտի յիշողութիւններից. Անուան արկածներ բառական տարօրինակ եւ սառակութեան մէջ)

—)o(—

(Թարգմ. ռուսերէնից) 15

Դ.

(Շար. 690 թիւին)

—Միթէ՞, ծիծաղեց Վիկտորիա Պավլովնան:

—Թերեւս միայն այն պարագային՝ երբ դուք ամուսնանաք, առարկեց Իշխանը.

—Թող, լեզուդ չորնայ. Միխայիլ Ավգուստովիչը ձեռքը թափահարեց.

—Ինչու ոչ, զայրացած եւ ձայլօրէն ասեց Բուրունը.

—Ինչպէս թէ ինչու, կիսալուրջ կերպով բացականչեց Զվերինցեւը, իսկ մենք թշուառականներս ո՞ւր պիտի կորչենք. չէ որ մենք հիմա ազատ մուտք ունենք այստեղ միայն նրա համար որ Վիկտորիա Պավլովնան ազատ կօղակ է... իսկ այն ատեն, ինչ ամուսին էլ որ ունենայ, նոյն իսկ հորթի պէս համաձայնող մէկը, այնու ամենայնիւ ուրիշին պէտք է պատկանի. Շատ էլ չենք կարողանայ այնպէս նրա մօտ հաւաքուել, սրտակցօրէն.

Ճիշտ եմ ասում թէ ո՞չ.

—Այդպէս է, ծիծաղեց Վիկտորիա Պավլովնան.

—Ամուսինը կը հարցնէ, դուք պարոն, իսկապէս ի՞նչ էք ուզում իմ կնոջից — խօսել եմ ուզում. — շատ հաճելի է. Վիկտորիա սիրելի Միխայիլ Ավգուստովիչը քեզ հետ խօսելու է եկել. դէ, խօսեցէք, ես էլ կը լսեմ:—Բայց ես այնպէս սըրտաբաց խօսակցութիւն եմ ուզում. —խնդրեմ, այդ պարագային ես ինչու ներկայ չը պէտք է լինեմ. այդ ինչ մտերմութիւն է. կարծեմ ես էրիկ եմ եւ կնոջս ո եւ է այլ մարդի հետ ունեցած խօսակցութեան մէջ աւելորդ լինել չեմ կարող:

—Բայց եթէ ես սրտումս այնպիսի բաներ ունեմ, որ բացի Վիկտորիա Պավլովնայից ուրիշին չեմ կարող ասել:— Տարօրինակ գաղտնիքներ, շատ տարօրինակ, եթէ չասենք թէ անպատուաբեր իմ ամուսնական արժանապատուութեանս համար.—Բայց եթէ միայն Վիկտորիա Պավլովնան կարող է մխիթարել ինձ զգացումներիս մէջ.—Թոյլ տուէք պարոն, Վիկտորիա Պավլովնան այն էլ առանձին միայն իմ զգացումներս կարող է մխիթարել բացառապէս այդ իմ իրաւունքն է, թէ մարդկային եւ թէ աստուածային օրինաց համաձայն, որովհետեւ ես ամուսինն եմ, իսկ դուք երբ ձեր զգացումների մխիթարութեան պէտքն էք զգում, դիմեցէք ձեր յարգելի կնոջը, իսկ մեզ, խնդրեմ ձեր աւելորդ այցելութիւններով երես չը տաք: Ճիշդ եմ ասում թէ ո՞չ:

—Այդպէս է. հաստատեց Վիկտորիա Պավլովնան. եւ Զվերինցեւը շարունակեց.

—Այդպէս եթէ դուք հանդիպէք ինձպէս ծերացած ամուսնու: Իսկ եթէ Բուրունի հետ ամուսնանայ...

—Չէ կարելի առանց օրինակների անհամբերութեամբ նկատեց Բուրունը. իսկ Վիկտորիա Պավլովնան աղաղակեց.

—Չէ, չէ, այդ հետաքրքիր է. էհ՝ Միխայիլ Ավգուստովիչ, ուրեմն ինչ կը լինէր Բուրունի հետ:

—Նա ձեզ լացի կը վերածէր:

—Ինչ...

Այդ տեսակ բայել գոյութիւն չունի. մրթմրթաց Բուրունը:

—Բայց կարելի է որ գոյութիւն չունի, բայց լացի կամէկեր աշխարհում որչափ կուզես: Եւ նրանք բա-

Ասիկայ նկատուեցաւ կրթական իշխանութիւններէ և անոնք ըսկըսան խոստութիւններ բանեցընել ճիշդ 7 տարի վերջ, բանի ստեղծելու համար վերջապէս այն պայմանները՝ որոնք կարելի պիտի ընեն օր մը օրէնքին լիակատար գործադրումը․ Ահա՛ ուրեմն յիշեալ խոստումներու ու սպառնալիքներու իսկական գաղտնիքը․ Անոնք լոկ խոստումներ են առայժմ, գուցէ իրականալի ապագայի մէջ՝ եթէ մնանք մենք մեր յոտկանչական անտարբերութեան մէջ․

Բայց մենք պէտք է ի նկատի ունենանք նաեւ Պուլկարիոյ քաղաքական վիճակը, որովհետեւ այն էր օրէնքին գործադրման ամենազօրաւոր արգելքը․

Պուլկարիոյ այսօրուան քաղաքական վիճակը ոչ միայն նպաստաւոր չէ այս տեսակ ձեռնարկի մը համար, այլ ընդհակառակը․

Տաճկական վարժարանները միշտ եղած են այս օրէնքին գործադրման միակ արգելքը․ Եթէ միայն յոյները և մենք ըլլայինք գործը դիւրին էր․

1894ին Պուլկարիոյ քաղաքական վիճակը այսօրուընէ աւելի զօրաւոր էր և հետեւաբար աւելի նպաստաւոր օրէնքին գործադրման համար․

Այս թուականէն առաջ Պուլկարիան ունէր պատերազմական յաղթանակ մը, որ անոր քաղաքական վարկը բարձրացուց․ Ասոր յաջորդեց ուրիշ յաղթանակ մը՝ շատ աւելի կարեւոր առաջինէն՝—Հարաւային և Հիւսիսային Պուլկարիոյ միութիւնը—որ եկաւ ամենապայծառ կերպով ջախջախելու Սուլթանի անուանական գերիշխանութիւնը Պուլկարիոյ վրայ․ Այս թուականէն վերջ Պուլկարիան ապրեցաւ ներքին սոսկալի տագնապներ, բայց ճիշդ այս առեններն էր, որ նախարար Սթամպօլօֆ կը հեռագրեր խնդրոյ մը նկատմամբ Սուլթանին՝

„Եթէ մինչեւ 24 ժամ գոհացում չստանամ, մեր բանակը դիմաւորեցէք սահմանագլուխը„

Եւ այս նախարարին օրովն էր որ ընդունուեցաւ դպրոցական յիշեալ օրէնքը․ Բայց այսպէս հեռագիր զարնելու յանդգնութիւնը ունեցող նախարարն իսկ, չը կրցաւ օրէնքը գործադրել․ Եւ ինչո՞ւ․ Օրէնքին գործադրուելէն առաջ գալիք ներքին դըժգոհութիւնները և կամ տաճիկ կառավարութեան արդէն չէզոքացած ճնշումը չէր, որ կարգիլէր․ Այլ պարզապէս պուլկարական դպրոցական շահերը Մակեդոնիոյ մէջ և այս դեռ այն ատեն, երբ Մակեդոնիան խաղաղ էր և չէր ապրած այն արիւնահեղ դէպքերը, որոնք սկսան 1896ին և հասան իրենց գագաթնակէտին 1903ին․

Այսօր այս դէպքերէն վերջ՝ ո՞րքան աւելի զգալի են պուլկարական դպրոցական շահերը Մակեդոնիոյ մէջ, երբ մանաւանդ հոն պուլկարներուն կը սպառնայ ձուլումի անանկ վտանգ մը․ որուն նմանը այստեղ մեզմէ շատ հեռու է․

Ժամանակի և տեղի պակասութիւնը ինծ չի ներեր, որ այս մասին օրինակներ մէջ բերեմ, պիտի գոհանամ միայն Միրմիլեանի խնդիրը յիշեցնելով․

Եւ երբ այս բոլորը ի նկատի ունենանք այն ատեն պիտի տեսնենք թէ՝ յիրաւի օրէնքին գործադրման պայմանները շատ աւելի աննպաստ են այսօր, քան 1894ին,

Երբ ցենզով վարժապետներ կը պակսին, Պուլկարական կառավարութիւնը պիտի ելնէ դարձեալ օրէնքը գործադրել․ Ասանկ քայլ մը՝ ինչպէս վերը ցոյց տուինք՝ անխոհեմութիւն պիտի ըլլար իր քաղաքական շահերուն տեսակէտով․

Բայց թերեւս առարկուի թէ՝ եթէ տաճկական վարժարաններու համար անկարելի է այդ օրէնքը գործադրել, մեր վարժարաններուն համար ի՞նչ անկարելիութիւն կայ․

Մենք ընդհանուր կերպով ցոյց տուինք գործադրման անկարելիութիւնը ներկայիս և մօտակայ ապագային համար․ Յաջորդով պիտի մասնաւորենք խնդիրը միայն մեր վարժարաններու նկատմամբ․

Ս. ՊԱԶԱՐՕՎ

11 մարտ 1905
Վառնա

ՏՕՊՐԻՋԻ ՀԱՅԿԱԿ. ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆԸ

—○—

(Տար. նախորդ թիւէն եւ վերջ)

Սրճարանը — Մենք կը կարծենք թէ, կամքէ անկախ պատճառներով միայն հաստատուած ըլլայ նոյն այն սրահին մէջ, ուր և է ընթերցարանը․ Մանաւանդ մենք աւելի բան մը պիտի ըսենք այդ մասին․ Մեր երկրորդ կարծիքը սա է թէ, Տօպրիջի պէս քաղաքի մը մէջ, ուր անգրագէտ կամ այլ ասած, մայրենի լեզւի անգէտ դասակարգը ստուար մեծամասնութիւնը կը կազմէ, սրճարան-ընթերցարանը միայն կրող է իր տարրական օգուտները մատակարարել հասարակութեան, և փոխադարձաբար քաղել անկէ: Եթէ ոչ լոկ ընթերցարան մը դատապարտուած պիտի ըլլար, չարաբաստ մէջ վեց օր միայնակ, սուսիկ փուսիկ կենալու․

Սակայն վերջապէս, քննադատ պարոններու նուազ ինչ իրաւունք տալով, պէտք է խոստովանինք թէ, սրճարանը՝ մասնաւորապէս ընթերցարան յաճախող պարոններուն մէկէ աւելի աճաճութիւններու առիթ կուտայ․— Ամէն պարագաներու և պայմաններու ներքեւ, ընթերցարանը սրճարանէն պէտք էր գէթ միջնորմով մը բաժնել․ բայց, ընթերցարանի առժամեայ սրահին ոչ ընդարձակ ըլլալը ի նկատ առնելով, կը սիրենք յուսալ թէ գոնէ ժամանակաւորապէս պիտի շարունակուի ընթերցարանի այս վիճակը, մինչեւ որ վարձուի մի այլ յարմարաւոր տեղ․

Քիչ վերեւ մոռցանք ըսել թէ, ընթերցարանը սրճարանէն բաժնուելու պարագային իսկ, կարող է իր փոխադարձ օգուտը տալ անգրագէտ հայ հասարակութեան, միայն անհրաժեշտ է մեր վերեւ ակնարկած դրութիւնը գործածել, այսինքն երկու մասերը պէտք է իրարմէ միայն միջնորմով մը բաժնել․

Խօսելով մեր ներկայ ընթերցարանի վրայ, ջերմօրէն պիտի խնդրէինք ընթերցարանի Պատ. Վարչութենէն որ առաւելապէս մաքրութիւնը անհրաժեշտ պէտք մը դարձնեն իրենց տրամադրութեան ներքեւ գտնուող այդ սրահին մէջ․ Գրեթէ միշտ ծըխախոտի դիւրաշաղ մոխիրներ, ինչպէս նաեւ փոշի, կարելի է նշմարել ընթերցարանի ամենաթանկ գոյքը մեծ սեղանին չորս ծակեր ունեցող ... ծածկոցին վրայ․

Ասի եթէ ոչ չափազանց ամօթ մը, գէթ բաւական պատիւ մը չի բերեր կարծեմ, ո՛չ ընթերցարանին, այլ՝ իրենց...

Քանի մը տող եւս աւելցնելով, կը վերջացնենք մեր այս անգամուան գրութիւնը․

Ընթերցարանի ծրագրին երկրորդ մասը—այն որ քիչ մը փոխուած է—իր ակնիրեւ թերութիւնները ունի․ զանոնք՝ ըստ (չը գիտեմ քանի երրորդ յօդուածի) պէտք է փոփոխութեան ենթարկել․

Թերութիւնները հետեւեալներն են․

Ծրագրի առաջին, խոշոր տառերով ծանօթագրուած, ընթերցարանի մէջ բացի հայերէնէ այլ լեզուով խօսակցելու արգիլուած ըլլալը․

Երկրորդ՝ «լռութեան» բացարձակ պահպանումը ընթերցարանի մէջ․

Ուրեմն՝ երբ այս երկու կարեւոր կէտերու պահանջին գոհացում չէ կարելի սպասել սրճարան ընթերցարանէ մը, պէտք է անյապաղ ստորագծել յիշեալ երկու յօդուածները, եթէ վարչութիւնը չուզեր անոնց անփոփոխ մնալովը ծաղրելի դառնալ...

ԿԱԿԱՉՈՒՆԻ

Տօպրիչ 1905

Յ. Գ — Նորութիւն մը !, ամսոյս

լորն էլ նախանձոտ, տիրապետել սիրողներ են․ գերի պահողներ, սատանան տանի դրանց․ ազոցներ, բայց ոչ մարդիկ․

—Ուրեմն ձեր կարծիքով, ինչպէս հիմա պատկերացրիք, ես Վիկտորիա Պավլօվնային ապարանքի մէջ կը գոցեմ եւ նախանձով կը մաշեցնեմ․

—Ոչ, այդպէս չէ․ ընդհակառակ դուք նրան լիակատար ազատութիւն կը տայիք եւ ամբողջ աշխարհի առջեւ կը պարծենայիք որ ոչնչով չէք ճնշում... բայց վերջը մի քանի տեսարաններ եւ դրամաներ...

—Որտեղից տեսարաններ եւ դրամաներ... եթէ ես, ըստ ձեր կարծիքին պէտք է ցուցադրվեմ որ իմ կամքս առանձին է, կնոջս առանձին․

—Բայց չէ որ ձեզ ցոյց պէտք է տալ թէ կնոջդ, թէ ամբողջ աշխարհի, որ այդ վեհսրտութիւնը ձեզ աժան չէ նստում...որպէսզի քարասիրտ կինը տեսնէ թէ դուք ինչպէս էք տանջվում, ձեր աֆրիկեան նկարագիրը նրա սիրոյ համար խորտակում․ կարելի է որ անձնասպան լինելու թեթեւ փորձ էլ անէք...

—Միխայէլ Ավգուստովիչ, շատ էք թոյլ տալիս ձեզ․ բոլորովին բարկացած, ասեց Բուրունը:

—Ես, բարեկամս, Վիկտորիա Պավլօվնայի թոյլտւութեամբ, եթէ ձեզ հաճելի չէ, կը լռեմ․

—Բուրուն, չը՛ կռուել․ հրամայեց Վիկտորիան․ պայման իրաւունք ունի․ դուք ինձ հետ կը քայլէք թըթուած դէմքով այնքան, մինչեւ որ մի ամսից յետոյ կամ ես կը փախչէի, կամ թէ չէ ինձ կը յուզէիք այնքան որ ես կասէի, բարեկամ, երկուսով փակվենք, ամբողջ կեանքով, իրարու աչքերի մէջ նայենք, հալւենք, կամաց կամաց վառվենք, թքելով ամբողջ մարդկութեան վրայ․ Երեխան ինչով չի զուարճանայ, միայն թող չը լայ․

—Զափեցէք իշխանին, սխրած ասեց Բուրունը․

—Էհ, ինչ է իշխանը, շատ լաւ մարդ, ասպետ եւ դժենտէլմէն․

—Խնայեցէք, Վիկտորիա Պավլօվնա, առարկեց իշխանը․

—Եւ-եթէ նրա հետ էլ ամուսնանամ, շարունակեց Վիկտորիան, իշխանը կը մնայ այդպէս ասպետ եւ վեհսիրտ ամուսնու վիճակում․ Բայց գիտէք այդ դժէնտէլմէնները ինչով են մաշող․ միշտ պէտք է ջանայ կնոջը չը վիրաւորել սեփականութեան իրաւունքով, եւ այնքան նուրբ պէտք է վարվի որ կնոջ աչքին չը զարնէ իր վեհանձնութիւնը․ Որովհետեւ կը մտածէ որ կինը կարող է վիրաւորվել այդ վեհանձնութիւնից եւ կընդունի իբր ստորնացնող ներողամտութիւն․ Ու իշխանիկը միշտ պիտի աշխատի ճար գտնել ինձ համոզելու որ իր արածը ազնուութիւն չէ, այլ սովորութիւն, դատարկ բան...

Մութի մէջ լսվեց խմբովին ծիծաղ, իշխանն էլ էր ծիծաղում․

—Ախ, Վիկտորիա Պավլօվնա—Վիկտորիա Պավլօվնա, կրկնում էր նա․

—Իրօք, ես ինձ հետեւեալ պատկերն եմ ներկայացնում․ հարսանիքից երկու շաբաթ յետոյ Մեղրի ամիսն է, համբոյրներ, գրկախառնումներ եւ այլն, լաւ գործ են, բայց արդէն ինձ ձանձրացրել են․ Ամուսնուս դէմքը սիրուն եւ արտայայտիչ է բայց ես կուզէի մեծ հաճոյքով նայել եւ իմ հին բարեկամներիս դէմքերին․ —Ուր է, վաղուց է որ Բուրունը չէ երեւում, յորանջելով ասում եմ ես իշխանին:— Ուզում է՞ք նրան տեսնել, ներեցէք իշխան, ես երբէք չեմ կարողանում երեւակայել որ դուք ձեր կնոջը դու կասէք․ չէ, ես այնպէս խօսքի համար ասացի․ Իշխանը աննկատելի կերպով անհետանում է եւ ճաշի կամ նախաճաշի ժամանակ, որտեղից որ է երեւան է գալիս Բուրունը․ Կարելի է ուզում են առանձին խօսել, մտածում է իշխանը․ Ի հարկէ կարելի է որ այդ իրեն հաճելի չէ, բայց կոշտ չը լինելու համար արգելք չէ հանդիսանում․

(Շարունակելի)

26ի առաւօտը, ընթերցարանի արեւելեան պատէն, վերցուած տեսանք Ռուսիոյ Ցարին և Ցարիցային պատկերները, որոնք ամէն հայու անարգական հայեացքները կրնդունէին ամէն օր իրենց վրայ։

Այս բանիս պատճառը, Բագուի մէջ կատարուած վերջին արիւնհեղութիւնները ըլլալու են ըստ մեր ենթադրութեան։

Յ ՈՑՆ

ՌՈՒՍ ՎԱՆՔԵՐՈՒ ԲԱՆՏԵՐԸ

Ռուս վանքերը ունին իրենց յատուկ բանտերը, որոց մասին առաջները անկարելի էր բան մը գրել։ Այդ վանքային բանտերուն մէջ կը բանտարկուին ուղղափառութենէ հեռացող կամ անոր դէմ քարոզող ու բողոքող ռուսները։ Այժմ ռուս զանազան ազանդներու լաւ տեղեակ Պուրագվինը փաստացի աշխատութիւն մը հրատարակած է այդ բանտերու մասին, որմէ կը հասկցուի թէ ռուս կղերականութենէ եւ մնացած չէ ինկվիզիցիային սահմանադրած չարչարանքի միջոցներէն։

Ով որ այդ բանտերուն մէջ ինկած է՝ ողջ ողջ թաղուած է։ Պուրագվին գիւղացի մը օրինակ կը բերէ որ 63 տարի մնացած է Սլովեցքի վանքին բանտին մէջ։

Շատ հետաքրքիր է Սուզտալի վանքին բանտարկեալներուն տեսակը և թիւը։

Բանտարկութեան միջին թիւը կը կազմէ քան հինգ տարի, և որչափ կը մօտիկնանք մեր ժամանակներուն այնքան շատ բանտարկեալներ կան։ Բանտարկեալներուն մեծ թիւը կրօնականներ են, բայց կան և շատ աշխարհականներ, ի թիւս որոց մէներալ մը, երկու բարոններ, մէկ կոմս։ 16 զինուոր. 51 գիւղացիներ։ Ի թիւս այլոց հռչակաւոր բանաստեղծ Պուշկինն ալ պէտք է վանքային բանտը նետուէր եղեր, իր «ազատութեան ուղղափառութեան» համար։ Բայց շնորհիւ շատ ազդեցիկ մարդոց միջամտութեան, այդ փորձանքէն ազատուեր է։

Ներկայիս կառավարական շրջանները կարծես զգացած են փոսը ազանդաւորներու դէմ եղած սարսափելի հալածանքին։ Ցունվարի վերջը ցարը քանի մը հոգի այդ թշուառ բանտարկեալներէն ազատ արձակեր է։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՏԻԿԻՆՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ռուս թերթերը հրատարակած են Մոսկուայի տիկնանց հետեւեալ խնդրագիրը ուղղուած ցարուհուն.

«Մենք ռուս կիներս, մայրեր և քոյրեր զինուորներու որոնք՝ արիւն կը թափեն ծայր. արեւելքի մէջ՝ մեր թանկագին հայրենիքի համար, ձեզի կը դիմենք, տիրուհի։ Մենք վստահ ենք թէ դուն ալ մայրական սրտովդ մեզի պէս կզգաս պատերազմի բոլոր սարսափները։ Դու պիտի ըմբռնես որ կիները ջերմ կերպով հաշտութիւն կուզեն։ Ընկերական կեանքի բոլոր հիմքերը խախտուած են, վտանգ կսպառնայ բարոյական հիմերուն։ Մայրերը որոնք կը դաստիարակեն երիտասարդ սերունդը խորապէս վրդովուած են։ անոնց կեանքը անտանելի կը դառնայ. անոնք զրկուած են իրենց զաւակները ճշմարտութեան հիման վրայ դաստիարակելու կարելիութենէն։ Մեր երիտասարդութիւնը կեանք մտած րոպէէն մինչև կը հանդիպի այնպիսի երեւոյթներու, որոնք բոլորովին հակադիր են ընտանիքի ներշնչումներուն։ Մայրերու սիրտերը կը մորմոքին անոնք չեն կրնար լռել, որովհետեւ կզգան թէ դեռ շատ զոհեր պիտի ըլլան, որով ան ինչ որ պիտի պատահի հիմակ պատահական չէ, այլ հին մեղքերու հետեւանք։ Ցարը դեռ կրնայ Ռուսիան փրկել իր ամենակարող կամքով, եղիր մեր պաշտպանուհին, աղաչէ վեհապետին, որ մօտիկ ընէ երկրին ձայնին, մօր խնդրանքին։ Եթէ ան Ռուսիան վարէ մեծութեան ճամբով ռուս կինը կաջակցի երկիրը վերակազմելու գործին, երիտասարդութիւնը, եղբայրները և զաւակները ուղղելով դէպի նոր ճամբայ նոր փայլուն կեանք»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Ֆրանսական թերթ մը Լոնտոնէն մասնաւոր նամակ մը կը հրատարակէ, որուն մէջ կըսուի թէ ինչո՞ւ Գիյոմ մը, Սուլթանի պաշտօնական գործակատարը Անգլիոյ մէջ թերթի մը թղթակցի յայտարարած է որ Թուրքիոյ եւ Պուլկարիոյ միջեւ պատերազմը անխուսափելի է. Սուլթանը համոզուած է թէ Պուլկարիա գործնական պատրաստութիւններ կը տեսնայ։

ՌՈՒՍԻԱ

Քրաքովի լեհական թերթ մը կը հաղորդէ որ ռուս նախարարութեան յանձնաժողովը սկզբունքով ընդունած է որ Լեհաստանի միջնակարգ դպրոցներուն մէջ լեհ լեզուն աւանդուի։

«Պերլիներ Թանգըպլաթ թերթը կը հաղորդէ որ Ուիթէ աշխատած է ցարը համոզել հաշտութիւն կնքելու համար, միեւնոյն ատեն պարզաբանած բոլոր այն դժբաղդ հետեւանքները որ պիտի ունենայ պատերազմին շարունակութիւնը, սակայն ցարը համաձայնած չէ։ Ուիթէ այժմ կաշխատի որ նախարարական յանձնաժողովի փոխարէն նախարարական խորհուրդ սահմանուի որուն ձեռքը անցնի բոլոր գործերուն ղեկը։ ու այնուհետեւ ինք արտասահման պիտի երթայ հոն ապրելու։

— Խարպինէն կը հաղորդեն որ 70000 վիրաւորեալներուն համար միայն 60 վիրաբոյժներ կան։ երկու վիրաբոյժներ աշխատութեան շատութենէն խենթեցեր են.

— «Էքօ տը Բարի»ի Բեթերսպուրկէն կը հեռագրեն թէ այժմ գլխաւոր սպայակոյտի վարչութիւնը ռուսներուն կորուստի թիւը 105 հազարի կը հանէ Մուքտէնի քով։ Չորս ամիսէն յետոյ ռուսները Մանչուրիա պիտի ունենան 600000 զօրք, բաժնուած չորս զօրաբանակներու որոնց երկուսին հրամանատարները պիտի ըլլան Քուրոբաթքին, երկուսինը Լինէվիչ. իսկ ընդհանուր հրամանատար մեծ իշխան Նիքոլա Նիքոլայեվիչը։

ՌՈՒՍ—ՃԱՊՈՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Բեթերսպուրկէն մարտ 10ին կը հաղորդեն որ, «Նօվօյէ Վրէմիա» թերթը Խարպինէն հեռագիր մը ունի որով կը հաղորդեն թէ երբ Քուրոբաթքին նշանակուելով առաջին զօրաբանակի հրամանատար դարձաւ իր պաշտօնը ընդունելու թէ հասարակութիւնը և թէ զօրքերը համակրական մեծ ցոյցեր ըրին։ Քուրոբաթքին չափազանց յուզուելով արտասուեցաւ։

— Մարտ 9ին Լոնտոնէն կը հեռագրեն որ «Թայմզ» նախայօդուածով մը կառաջարկէ անգլիական կառավարութեան Ճարոնի հետ ունեցած դաշնագրութիւնը վերածել պաշտպանողականի և յարձակողականի. որպէսզի պատերազմ բացուած պարագային դաշնակիցները կարենան իրարու օգնել, և այդպիսի դաշնակցութիւնն է որ վերջնապէս պիտի ապահովէ Մայր. Արեւելքի խաղաղութիւնը։

— Բարիզեան թերթ մը կը հաղորդէ որ ռուս բալթիկեան նաւատորմիղը Մադակասգարի ջուրերէն հեռանալով պիտի ուղեւորուի դէպի Ջօնտեան կղզիները ու այնտեղ տեղաւորուելով պիտի թափառի ովկիանոսին մէջ, Ճարոնի հաղորդակցութիւնը Եւրոպայի և Ամերիկայի հետ արգիլելու համար։

— Նոյն թերթին կը հաղորդեն որ զօրավար Լինէվիչի նոր հասած զօրքերը առաջիններէն աւելի աղէկ են։ ռուս զօրքը կանոնաւոր կը նահանջէ դէպի Խարպին։

— Քուրոբաթքինի առաջին զօրաբանակի հրամանատարութեան պաշտօն ընդունիլը իրեն նախկին ստորադասեալին իշխանութեան տակ, մեծ համակրութիւն առեղծեր է ամբողջ ռուս ժողովրդին մէջ։ Կսեն որ Քուրոբաթքին այնչափ փակած էր իր գործին որ պատրաստ էր իբր հասարակ զինուոր մնալ բանակին մէջ։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

(Շրջաբերական նամակ)

Ընկերներ

Ներկայ տարւայ համագումարը կը կայանայ ապրիլի 1ին, Շվէյցարիայի Բէրն քաղաքում։

Այդ առիթով խնդրում ենք բոլոր ուսանողական մարմիններին.

1) Հրաւիրել ժողով և ընտրել պատգամաւորներ (Կանոն. յօդ. 10)

2) Որոշել այն հարցերը, որ ցանկանում են ենթարկել Համագումարի քննութեան։

3) Ուղարկել մեզ՝ Համագումարին դասախօսել ցանկացող ընկերների անունները, ինչպէս և դասախօսութեան վերնագիրը (յօդ. 18).

4) Ուղարկել վիճակագրական տեղեկութիւններ, «Տեղեկագրի» մէջ մտցնելու համար։

Այդ բոլորը պէտք է հասցնել ոչ ուշ քան մարտի 20ը, որպէսզի կարող լինենք «Օրակարգը» պատրաստել։

Պարտք ենք համարում աւելացնել, որ Համագումարը բանալու համար՝ անհրաժեշտ է ուսանողական մարմինների գոնէ պարզ մեծամասնութեան մասնակցութիւնը։

ԼԻԱԶՕՐ ԿՈՄԻՏԷ

Ռուսճուգ ծխավաճառ Բասմաճեանի քով կը ծախուին Եւրոպ. [Հայ Ուսանողական Միութեան հրատարակած Հայաստանի Քարտէզներ. Օտար քաղաքներէն ստանալու համար 1.20 սանդիմ պէտք է ղրկել.

ՅԱԿՈԲ Կ. Հ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
(Սառաֆ) ՎԱՌՆԱ

Զանազան ընկերութեանց արժեթղթեր կը գնէ։

12—12

Отговорникъ
Мурадъ-Ераносянъ
Печатница „Взаимность“ Варна